

О. И. Чекап

Подготовка будущих специалистов дошкольного образования к использованию компьютерных технологий

В статье освещаются актуальные проблемы влияния современных компьютерных технологий на формирование ребенка дошкольного возраста; речь идет о необходимости обеспечения соответствующей готовности специалистов дошкольного образования к использованию компьютерных технологий.

Ключевые слова: средства массовой информации, компьютерные технологии, информационная культура воспитателя, компьютерная грамотность.

O. I. Chekan

Preparing Future Preschool Teachers for the Use of Computer Technology

Actual problems of the modern mass media influence on children's image of the world are observed in the article. The main point of preschool specialists readiness to use computer's technologies in the educational pedagogical process in preschool's establishments are described in the issue.

Key words: mass media, computer's technologies, preschool's teachers informational culture, computer's literacy.

Надійшла до редколегії 04.11.2013 р.

УДК 373.5.016:004.738.1:[026:37](477)

А. П. Гриценко,

*аспірант Бердянського державного педагогічного університету,
заст. директора Слоутського навчально-виховного комплексу Глухівської
районної ради Сумської області*

**РОЛЬ ОСВІТЯНСЬКИХ БІБЛІОТЕК ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ УМІНЬ
ВИКОРИСТОВУВАТИ СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ**

Проаналізовано використання сучасних інформаційних ресурсів освітнянських бібліотек України старшокласниками. Автор розглядає питання формування умінь використовувати інформаційні ресурси та готовність освітнянських книгозбірень до роботи у всесвітній мережі Інтернет.

Ключові слова: інформаційні ресурси, інформація, формування умінь, освітнянські бібліотеки, традиційні інформаційні ресурси, новітні (електронні) ресурси, освітні електронні ресурси.

Актуальність дослідження. У сучасному відкритому суспільстві інформація стає найважливішою цінністю, а донесення її до споживача – провідною галуззю діяльності, куди з кожним роком вкладають дедалі значніші капітали. Інформація є важливим стратегічним ресурсом, відсутність якого призводить до суттєвих втрат в економіці.

Вона стає таким же національним ресурсом, як надра, вода, ліс і, зокрема, відіграє важливу роль у розбудові проголошеної Конституцією України демократичної, соціальної, правової держави [11].

У зв'язку з актуальністю цього питання на сучасному етапі розвитку нашої країни розглянемо поняття «інформаційні ресурси». За своєю значущістю вони не

лише не поступаються іншим різновидам стратегічної сировини, а й належать до найбільш важливого виду ресурсів, що визначають передусім інтелектуальну складову розвитку суспільства. Збереження, розвиток і раціональне використання цього стратегічного ресурсу майбутнього є завданням величезної ваги для будь-якої країни [12, с. 2]. Тому в умовах сьогодення питання, пов'язані з проблемою формування в старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси в процесі навчання, набувають особливої актуальності.

Мета статті: аналіз процесу формування в старшокласників умінь застосовувати сучасні інформаційні ресурси (ІР), зокрема навичок використання інформаційних ресурсів освітянських бібліотек України.

Завдання дослідження: аналіз використання сучасних інформаційних ресурсів освітянських бібліотек України старшокласниками загальноосвітніх навчальних закладів, класифікація традиційних і новітніх (електронних) інформаційних ресурсів у розрізі готовності освітянських книгозбірень до оснащення ІКТ і створення електронних інформаційних ресурсів та, зокрема, власних Інтернет-сайтів.

Аналіз наукових досліджень. Визначень поняття «інформаційні ресурси» у нормативних документах і науковій літературі існує досить багато. Дослідженню окремих аспектів цього питання присвячені численні публікації Н. Волошина, Г. Громова, Н. Зинов'єва, Ю. Канигіна, Ю. Столярова та ін. [3; 6; 8; 10; 20]. Але єдиної думки серед науковців стосовно такого соціального феномену ще немає. На нашу думку, поняття «інформаційні ресурси» є комплексним, тобто у своєму складі воно містить поняття «інформація» та «ресурс». Термін «інформація» (лат.) означає «пояснення», «викладення», «повідомлення» [4, с. 8; 19, с. 710].

Для дослідження змісту поняття «інформаційні ресурси» більше підходить тлумачення терміна «ресурс» у множині, саме як запаси чого-небудь [14, с. 899]. Отже, «інформаційні ресурси» – це запаси інформації, котра є в розпорядженні будь-якої держави, організації, навчального закладу, вчителя та учня. В офіційних документах інформаційним ресурсом названо, наприклад, бібліотеку. Перше визначення дефініції «інформаційний ресурс» було наведено в Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [9, с. 72]: сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Основна частина. Інформаційним ресурсом є лише та інформація, що *актуалізована* для навчальної діяльності учнів – використана на уроці та ефективно реалізована для здобуття знань з історії. Автори термінологічного словника «Бібліотечна справа» [6] під інформаційними ресурсами розуміють «сукупність інформаційних даних на традиційних носіях, що зберігаються в бібліотеках і інших інформаційних установах...».

Специфічним інформаційним ресурсом є людина як носій, споживач і перетворювач соціальної інформації. У школі – це, безперечно, учитель, що направляє навчальну й пошукову діяльність учнів на уроці та в позаурочний час. Для того, щоб стати інформаційним ресурсом, інформація повинна мати специфічні

соціально значущі якості, наділені технологічною цінністю, задля практичного застосування її на уроках під час взаємодії вчителя історії та учнів старших класів, у яких формуються вміння використовувати інформаційні ресурси в процесі навчання. Залежно від форми представлення документів і типу інформаційної системи можна виділити електронні інформаційні ресурси, що складаються з сукупності даних та електронних документів, а також автоматизованих інформаційних систем, і неелектронні, до яких належить інформація на носіях, не придатних для комп'ютерної обробки, та які можуть бути впорядкованими як за допомогою неавтоматизованих, так і автоматизованих інформаційних систем.

За видами носіїв інформаційні ресурси поділяються на традиційні, мережеві й електронні. Традиційні інформаційні ресурси – інформація на паперових та інших матеріальних носіях. Мережевими називають форми інформаційних ресурсів, які розміщені на мережевому сервері, й доступ до них здійснюється засобами глобальних інформаційних мереж, зокрема мережі Інтернет. Електронні інформаційні ресурси – інформація в електронному вигляді.

Російська дослідниця І. Л. Бачило так поділяє інформаційні ресурси: інформаційні ресурси, сформовані за чинником змісту (правові, технічні, наукові, статистичні, фінансові, ЗМІ й т. д.); інформаційні ресурси, сформовані за ознакою власника (із правом власності, володіння, з повноваженнями виключного права) [1, с. 79].

Ми дотримуємося думки, що інформаційні ресурси, які використовуються в навчальному процесі старшокласниками, можна поділити на дві групи:

- традиційні – бібліотеки, музеї, архіви тощо;
- новітні (електронні) – електронні документи на локальному комп'ютері та у всесвітній мережі Інтернет [5, с. 26].

О. П. Пометун називає їх «освітні електронні ресурси» [13, с. 193].

Відтак, основними сучасними формами інформаційних ресурсів, з якими працюють старшокласники, є: файл, база даних, банк даних, база знань, бібліотека та ін. У зв'язку з цим розроблення методології формування в старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси під час навчання має першочергове значення.

Розглянемо більш детально роль інформаційних ресурсів освітянських книгозбірень для забезпечення здатності учнів працювати з ними.

Бібліотека – це інформаційний, культурний та освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має впорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації й головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних й інших потреб користувачів [7].

Бібліотека (гр. *biblion* – книга, *theke* – зберігання) – це впорядкована величезна кількість документів, що належить суспільству в цілому, його частині чи окремому члену суспільства, яка забезпечена матеріально-технічно, формується, зберігається й надається користувачам для задоволення їхніх інформаційних потреб [18].

Соціальне призначення книгозбірні – збирання, зберігання й надання документів читачу. Звідси її онтологічна функція – комунікаційна, тобто забезпечення зв'язку між документом і користувачем (старшокласником).

Бібліотека об'єднує читача з виданням, у якому міститься потрібна інформація. Також їй властива функція інформаційної підтримки соціального інституту, котрий вона обслуговує. Тобто книгозбірня виконує допоміжно-виробничу, допоміжно-освітню, допоміжно-наукову та інші функції.

Для формування вмінь працювати з інформаційними ресурсами ще й нині бібліотека є основним закладом, а до недавнього часу – єдиним, де старшокласники черпали інформацію з книг, підручників, хрестоматій, словників, довідників і буклетів. Сьогодні ж книгозбірні доступні учням у мережі Інтернет як елемент новітніх (електронних) інформаційних ресурсів, що дає змогу навіть сільським школярам користуватися ними вдома чи в школі. Водночас освітянські бібліотеки повільно оснащуються ІКТ і створюють електронні інформаційні ресурси. Станом на 2007 р. тільки 50 % книгозбірень вищих навчальних закладів (ВНЗ) України III–IV р. а. педагогічного й інженерно-педагогічного профілю та бібліотек Інститутів післядипломної педагогічної освіти (ІППО) створили локальну комп'ютерну мережу з виходом в Інтернет, 60 % – автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи, 30 % цих закладів мають необхідну кількість персональних комп'ютерів. Книгозбірні наукових установ НАПН України, окрім ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотеки ЦППО АПН України, – ще не були комп'ютеризовані. Із 20 тис. шкільних книгозбірень України тільки 6 % мали ІКТ [16].

За останні п'ять років ситуація частково змінилася. Так, станом на 01.09.2012 р. із 74 провідних бібліотек мережі тільки 23 такі книгозбірні мають сайти й 34 – сторінки на сайтах закладів, у структурі яких вони діють. Отже, в Інтернет-просторі ще не представлено 17 зазначених установ, серед них: бібліотека Глухівського НПУ ім. О. П. Довженка, 7 книгозбірень ОІППО [15].

На сайті Олександрівської районної бібліотеки Кіровоградської області зібрано перелік веб-ресурсів книгозбірень України. Із 70 адрес – 37 ВНЗ III–IV р. а. і жодного загальноосвітнього навчального закладу [17]. Подібну інформацію подано на сайті Централізованої бібліотечної системи Оболонського району м. Києва. Зі 127 адрес представлено веб-ресурси 39 навчальних закладів, серед яких немає жодної школи [2]. Нами було проведено пошук адрес сайтів бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів. Лише десять шкільних і гімназійних книгозбірень станом на липень 2013 р. створили власний сайт у мережі Інтернет. Ще 28 бібліотек представлені фотографіями й переліком кількості інформаційних ресурсів на сайтах своїх загальноосвітніх навчальних закладів [21].

На основі цих даних констатуємо, що шкільні книгозбірні переважно пропонують старшокласникам традиційні інформаційні ресурси. Це, у свою чергу, не сприяє виробленню в них самостійності під час формування умінь використовувати інформаційні ресурси. Крім того, багато чого залежить від шкільного вчителя. Ще

складаючи тематичне планування, педагог на основі фонду освітянських бібліотек створює списки книг для позакласного читання й підбирає за курсами художні твори для поглибленої роботи в класі та вдома. Критеріями відбору служать наукова, історична й художня цінність видання. Також враховуються доступність, відповідність віку, виховне значення книги.

Учитель ознайомлює учнів із рекомендаційним списком художньої літератури, показує деякі книжки з нього, дає короткі анотації. Потім цей список бажано вивісити в кабінеті історії.

Застосування історичної інформації, яку науково опрацьовано та систематизовано, зокрема науково-популярних книг, статей, довідкових матеріалів тощо, підвищує ефективність шкільного навчання історії. Такі видання забезпечать засвоєння учнями системи знань, локалізованої в часі й просторі. Важливим є те, що робота школярів із науково-популярною та довідковою літературою створює умови для формування в них умінь самостійно працювати з такими видами текстів, обґрунтовувати й аргументувати власні судження та висновки [13, с. 157–159].

Висновки. Отже, бібліотека може бути джерелом інформаційних ресурсів в обох видах: традиційному й новітньому (електронному). У сучасному інформаційному суспільстві завдання шкільної книгозбірні та її працівників істотно змінюються. Вона стає зручним багатофункціональним інтелектуальним центром для учнів, допоміжним, але не альтернативним шкільному вчителю, закладом, своєрідним консультантом, порадником і «поводирем» в інформаційному просторі.

Ми погоджуємося з думкою вітчизняних та зарубіжних спеціалістів, що бібліотеки ХХІ століття – це електронні книгозбірні, які являють собою електронну мережу, що з'єднує бібліотеку із зовнішнім світом за допомогою електронних технологій. У перспективі фонди, каталоги, повнотекстові ресурси всіх книгозбірень будуть розглядатися як складові частини єдиної електронної бібліотеки.

Список використаних джерел

1. *Бачило І. Л.* Информационное право : учебник / И. Л. Бачило, В. Н. Лопатин, М. А. Федотов. – СПб., 2005. – 725 с.
2. Бібліотеки України [Електронний ресурс] // Централізована бібліотечна система Оболонського району м. Києва : [офіц. сайт]. – Електрон. текст. дані. – К., 2013. – Режим доступу: http://ocls.kyivlibs.org.ua/links/bibl_ukr.htm – Назва з екрана.
3. Библиотечное дело : терминолог. слов. / Рос. гос. б-ка. – М. : Рос. гос. б-ка, 1997. – 168 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. на CD) / уклад., голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с. : іл.
5. *Гриценко А. П.* Поняття інформаційний ресурс як дидактична категорія / А. П. Гриценко // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. Сер. «Педагогічні науки» / Миколаїв. держ. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2013. – Випуск 1.41, т. 2. – С. 24–27.
6. *Громов Г. Р.* Национальные информационные ресурсы: проблемы промышленной эксплуатации / Г. Р. Громов. – М. : Наука, 1984. – С. 10–13.
7. Про бібліотеки та бібліотечну справу [Електронний ресурс] : Закон України від 27

січ. 1995 року N 32/95-ВР : [станом на 27.03.2014] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Електрон. текст. дані. – К., 2014. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.

8. *Зиновьева Н. Б.* Библиография в структуре информационной культуры: теоретико-методологическое исследование : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : специальность 05.25.03 «Библиотечное дело, библиографическое дело и книжное дело» / Зиновьева Н. Б. ; Краснодар. гос. акад. культуры и искусства. – Краснодар, 1998. – 35 с. – Библиогр.: С. 33–34.

9. Інформаційне законодавство України : наук.-практ. комент. / за ред. Бондаренко С. В. – К. : Юрид. думка, 2009. – 241 с.

10. Каныгин Ю. М. Основы теоретической информатики / Ю. М. Каныгин, Г. И. Калитич. – К. : Наук. думка, 1990. – 232 с.

11. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

12. *Курас І.* Інформаційні ресурси України: стратегія розвитку / І. Курас // Бібл. вісн. – 2001. – № 1. – С. 2–6.

13. *Пометун О. І.* Методика навчання історії в школі / О. І. Пометун, Г. О. Фрейман. – К. : Генеза, 2005. – 328 с.

14. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 3 / уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконті, 1998. – 899 с.

15. *Рогова П. І.* Інформаційний простір держави та його розбудова освітянськими бібліотеками: стан та перспективи [Електронний ресурс] / Павла Іванівна Рогова // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України : зб. наук. пр. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: П. І. Рогова (голова), Л. М. Заліток (заст. голови) та ін.]. – Електрон. текст. дані. – К., 2012. – Режим доступу: <http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/807830330.pdf>. – Назва з екрана.

16. *Рогова П. І.* Інформаційний простір України: роль освітянських бібліотек у його формуванні [Електронний ресурс] / Павла Іванівна Рогова, Наталія Володимирівна Вараксіна // Інформ. технології і засоби навчання : електрон. наук. фах. вид. / АПН України, Ін-т інформац. технологій і засобів навчання, Ун-т менеджменту освіти. – К., 2008. – Вип. 3. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e_journals/ITZN/em7/content/08rpifii.htm. – Назва з екрана.

17. Сайти бібліотек України [Електронний ресурс] // Олександрівська районна бібліотека : [офіц. сайт]. – Електрон. текст. дані. – Олександрівка (Кіровоградська обл.), [б. р.]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/olexlib/informacia-dla-citaciv/korisni-posilanna/sajti-bibliotek-zagalnodertzavnogo-znacenna>. – Назва з екрана.

18. *Сліпушко О. М.* Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові. Правопис. Граматика : для студ. вищих та серед. навч. закл. / О. М. Сліпушко ; М-во. освіти України. – К. : Криниця, 1999. – 507 с. – (Сучасні словники України).

19. Словарь русского языка : в 4 т. Т. 3 / Ин-т рус. яз. – М. : Рус. яз., 1984. – 750 с.

20. *Столяров Ю. Н.* Документный ресурс : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Столяров Ю. Н. – М. : Либерия, 2001. – 255 с. – (Приложение к журналу «Библиотека»).

21. Перелік сайтів бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://biblschool85.klasna.com/uk/site/predmetni-elektronni-bazi.html> ; <http://olauo76.wix.com/biblioteka116> ; http://www.boryspil-lmgvasch-bibl.edukit.kiev.ua/bibliotechni_vidannya/ ; <http://lib.pmg17.vn.ua/> ; <http://libraryschool15kamenetzpodolsk.jimdo.com/> ; <http://library-gs.at.ua/> ; <https://sites.google.com/site/nasabibliotekaksmg/> ; <https://sites.google.com/site/bibliotekagimnaziino10/>. – Назва з екрана.

А. П. Гриценко

Роль образовательных библиотек во время формирования у старшеклассников умений использовать современные информационные ресурсы

Проанализировано использование современных информационных ресурсов образовательных библиотек Украины старшеклассниками. Автор рассматривает вопросы формирования умений использовать информационные ресурсы и готовность образовательных библиотек к работе в сети Интернет.

Ключевые слова: информационные ресурсы, информация, формирование умений, образовательные библиотеки, традиционные информационные ресурсы, новые (электронные) ресурсы, образовательные электронные ресурсы.

А. Р. Hrytsenko

A role of educational libraries during the forming in the senior pupils abilities to use modern informative resources

Using of modern informative resources of educational libraries by Ukrainian senior pupils is analyzed. The author examines the question of forming of abilities to use informative resources and readiness of educational libraries to work in a world network the Internet.

Key words: informative resources, information, forming of abilities, educational libraries, traditional informative resources, modern (electronic) resources, educational electronic resources.

Надійшла до редколегії 07.11.2013 р.

УДК 027.7:[378.6:37](477.43-25)ХГПА:[37.016:002]

Л. В. Дитинник,

директор бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ПІДВИЩЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

У статті розглянуто діяльність бібліотеки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, спрямовану на підвищення компетентності студентів.

Ключові слова: *бібліотека Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, підвищення компетентності, інформаційна культура, бібліотечно-інформаційні засоби.*

Актуальність дослідження. Основними особливостями розвитку сучасної вищої освіти в Україні є її інтеграція в єдиний європейський простір, запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу та орієнтація на безперервність освіти. На сучасному етапі навчально-виховний процес вищої школи орієнтований на оволодіння студентами методами самостійної й науково-дослідницької роботи, а також на перехід від освіти до самоосвіти. А це, у свою чергу, зумовлює необхідність засвоєння майбутніми спеціалістами новітніх знань у галузі науки й техніки, ознайомлення із сучасними інформаційними технологіями, а також максимального розвитку активності та самостійності студентів. Доцільно відзначити ще одну особливість, що має незаперечний вплив на систему вищої освіти – це глобальна інформатизація суспільства. Швидкі темпи розвитку й застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій суттєво впливають і